

ШЛЯХ ВЧЕНОГО

(до 80-річчя від дня народження Л.М. Шафрана)

18 лютого 2016 року виповнилося 80 років від дня народження видатного вченого у галузі гігієни, токсикології, фізіології праці, заступника директора Українського науково-дослідного інституту медицини транспорту, доктора медичних наук професора Леоніда Мойсейовича ШАФРАНА.

Леонід Мойсейович пройшов славний трудовий та життєвий шлях від курсанта Військово-морського медичного училища в м.Одесі, офіцера військово-морського флоту, студента Одеського медичного інституту ім. М.І.Пирогова (закінчив з відзнакою у 1966 р.) та Одеського державного університету ім. І.І.Мечникова за спеціальністю біологія і хімія (закінчив у 1964 р) до завідувача лабораторією, відділу, заступника директора Українського НДІ медицини транспорту.

На посаді завідувача Басейнової токсикологічної лабораторії Л.М.Шафран з властивим йому творчим підходом до справи згуртував навколо себе молодих здібних лікарів та спеціалістів санепідслужби транспорту. Ця лабораторія стала осередком науково-практичної роботи. Саме під його керівництвом у той час побачив світ ряд науково-практичних робіт з актуальних проблем токсикології Л.М. Шафран підготував і дав дорогу в світ молодим вченим, які захистили кандидатські дисертації. Очолювана ним з 1965 р. токсикологічна лабораторія проводила широкий комплекс робіт з проблем гігієнічного регламентування перевезення небезпечних вантажів, застосування

полімерних і лакофарбових матеріалів у суднобудівництві, об'єктах оборонно-космічної галузі, адаптації моряків у різних умовах плавання по Світовому океану. Ці роботи мали важливе науково-теоретичне та народногосподарське значення.

З моменту організації в Одесі у 1978 році філіалу Науково-дослідного інституту гігієни водного транспорту (з 1988р. – Всесоюзний НДІ гігієни водного транспорту, а з 1991 р.- Український НДІ медицини транспорту) і до сьогодні наукова діяльність Л.М.Шафрана пов'язана з цим закладом, де він працює на посадах завідувача відділу гігієни і токсикології та заступника директора інституту. У 1982 році захистив докторську дисертацію, а у 1985 році одержав звання професора.

Широкий діапазон знань, багатогранний інтелект, творча активність сформували наукові інтереси Л.М.Шафрана, серед яких – гігієна транспорту, біохімічна, профілактична і теоретична токсикологія, авіаційна, космічна і морська медицина, адаптація людини в екстремальних умовах виробничого та зовнішнього середовища, екологія людини.

Він з властивими йому організаторськими здібностями та великим творчим потенціалом зробив неоціненний внесок у становлення і розвиток вітчизняної наукової школи токсикологів і гігієністів на транспорті. Під його керівництвом та консультаціями захищено 5 докторських і 17 кандидатських дисертацій. Цей список успішно поповнюється.

Професора Л.М.Шафрана справедливо вважають одним із фундаторів, визнаним спеціалістом і міжнародним експертом з гігієни і токсикології транспорту і небезпечних за хімічним фактором надзвичайних ситуацій. Він є ініціатором розробки і автором принципу нової концепції токсикології горіння полімерних матеріалів і створення системи сертифікації будівельних матеріалів за показниками токсичності продуктів горіння.

Питання медицини праці також завжди були у центрі уваги професора Л.М.Шафрана. Наукові дослідження, спрямовані на вивчення механізмів адаптації людини в екстремальних умовах життєдіяльності, механізмів розвитку різних видів гіпоксії, ролі оксидативного стресу, транспортних і сигнальних сполук в механізмах токсичності широкого кола органічних сполук та важких металів, дали можливість одержати

вагомі експериментальні та клініко-фізіологічні дані щодо розкриття закономірностей патогенезу уражень організму хімічної етіології, принципів та методів профілактики захворювань і корекції функціональних зрушень.

Наукові дослідження Л.М.Шафрана та його школи стали основою впровадження в практику багатьох інновацій, серед яких принципи, критерії та методи гігієнічної регламентації перевезення небезпечних вантажів, застосування полімерних ті лакофарбних матеріалів на транспорті, розробка диференційованих за видами суден, районів плавання, раціональних режимів праці і відпочинку плавскладу морського транспортного флоту, психофізіологічного відбору і реабілітації спеціалістів різних видів транспорту та пожежних-рятувальників МНС.

Енциклопедичні знання, високий творчий потенціал, активна життєва позиція сприяли реалізації та розвитку багатопланових наукових інтересів Л.М.Шафрана, встановленню творчих зв'язків з Київськими інститутами медицини праці, медичної екології та ЕКОГІНТОКСом, медичними інститутами Одеси, Києва, Львова, Івано-Франківська, Москви, Риги, Ростова-на-Дону, Оренбурга та інших наукових та навчальних закладів країн СНГ. Це дало можливість опублікувати результати наукових досліджень у провідних наукових журналах не тільки в Україні, а й за кордоном та підготувати цілу плеяду кандидатів і докторів наук.

За результатами досліджень опубліковано понад 600 наукових праць, у тому числі 18 монографій, посібників та довідників, отримано понад 30 авторських свідоцтв та патентів України та Росії. Монографічні видання та їх розділи (в співавторстві) «Адаптація человека в экстремальных условиях среды» (видавництво «Лиесма» (1980), «Handbook of Nautical Medicine» (Посібник з морської медицини) у видавництві «Shpringer-Verlag» (1984), «Гигиена обитаемости морских судов» у видавництві «Здоров'я» (1989) та розділ у монографії «Общая токсикология» у видавництві «Медицина» (2002), «Металлотионеины» у видавництві «Чорномор'я» (2011) є значними фундаментальними роботами у профілактичній медицині.

За наукові досягнення та сумлінну працю Л.М.Шафрана нагороджено орденом «Знак пошани» (1985), трьома медалями СРСР (1958, 1970, 1986), знаком «Відміннику охорони здо-

ров'я» СРСР (1976), срібною медаллю ім. Бернарда Нохта ФРН (1988) та Почесним дипломом Інституту морської та тропічної медицини (Польща) (1989); 5 медалями ВДНГ СРСР (1973, 1976, 1979 1981, 1985); Почесними грамотами Міністерства охорони здоров'я України (2001, 2005), грамотою Міністерства надзвичайних ситуацій України (2003), грамотою Держнаглядохоронпраці (2003).

Л.М.Шафран – невгамовна творча людина, генератор багатьох ідей, з ним легко працювати всім, хто хоче робити справу компетентно та творчо. Заслуженою пошаною і авторитетом користується вчений не лише серед діячів науки і практичних лікарів, а й фахівців інших галузей знань. За хронологією творчого шляху постають його справи як видатного вченого-токсиколога, гігієніста, еколога, людини державної ваги та результативності. Його сміливий, часто непримиренний характер і відверте відстоювання своїх принципових позицій зумовлюють дискусії з проблемних і окремих питань токсикології і медицини праці. Його дивовижна логіка допомагає віднайти найбільш правильні та прості рішення у багатьох складних питаннях науки і практики. Публічні виступи та лекції Л.М.Шафрана завжди цікаві, змістовні, захоплюючі.

Леонід Мойсейович Шафран зустрічав своє 80-ліття в прекрасній фізичній формі, сповнений наукових планів, творчих ідей і починань. У нього багато ще планів та ідей, не всі задуми реалізовані. Леонід Мойсейович людина неординарна, позитивна, простий у спілкуванні, доступний, чуйний, активно підтримує і допомагає в науковій діяльності та складних ситуаціях співробітникам і молодим вченим. Прекрасний сім'янин, понад 50 років разом з дружиною виховують двох дітей, чотирьох онуків і правнучку. Він цінує і розуміє мистецтво, музику, поезію.

Дорогий Леоніду Мойсейовичу!

Колектив редакції, колеги, друзі, наукова громадськість щиро вітають Вас зі славним ювілеєм. Бажаємо Вам міцного здоров'я, творчого натхнення, невтомної діяльності вченого-новатора, зміцнення створеної Вами наукової школи, розширення наукових досліджень з вченими-токсикологами і гігієністами усього світу, нових здобутків на благо збереження здоров'я народу України.